

Yttrande över "Utkast till lagrådsremiss: En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket."

Sammanfattning

Region Jämtland Härjedalen välkomnar möjligheten att få inkomma med synpunkter på utkastet till lagrådsremiss angående en konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket. Vi är positiva till att Kulturdepartementet vill inrätta en särskilt lag för att reglera det samiska folkets rätt till inflytande i frågor som berör dem.

I vårt remissvar har vi tagit ställning till de konsekvenser lagförslaget kan antas ha för vår verksamhet, liksom för det samiska folket. Region Jämtland Härjedalen har en samisk befolkning vars rättigheter vi värnar.

Region Jämtland Härjedalens synpunkter sammanfattas i följande punkter:

- Vi förordar att hela konsultationsprocessen ska planeras tillsammans med de samiska företrädarna. Dessutom menar vi att formuleringen "i ett tidigt skede" i 8§ skärps, så att det framgår att de samiska företrädarna ska kontaktas snarast efter att det har konstaterats att ärendet kan få särskild betydelse för samerna och att inget av undantagen i §§4-5 gäller.
- Vi förordar att innebörden av "god anda" klargörs ytterligare.
- Vi förordar att lagen ställer högre krav på hur stora ansträngningar den konsultationsskyldige behöver göra innan den förklarar att enighet eller samtycke inte kan uppnås – i synnerhet i frågor av central betydelse för samernas möjlighet att bevara och utveckla sin kultur i Sverige (11§).
- Vi förordar att undantaget som rör brådska stryks (5§).
- Vi förordar att den kommunala finansieringsprincipen ska tillämpas.
- Vi är positiva till förslaget att även samebyar och samiska organisationer ska konsulteras i ärenden som särskilt berör dem. Vi vill i detta sammanhang lyfta nödvändigheten av ekonomisk ersättning till samiska företrädare (7§).
- Vi är positiva till att även samiska företrädare kan initiera konsultationer, samt avgöra om ett ärende har särskild betydelse för samerna (6§).
- Vi delar bedömningen att det nya förfarandet konsekvent bör benämnas konsultation och förordar dessutom att konsultationerna genomförs åtskilda från eventuella samråd enligt andra lagar (1§).

Förhållande till befintliga samråd (punkt 4.2)

Region Jämtland Härjedalen delar bedömningen att det nya förfarandet konsekvent bör benämnas konsultation. Därmed markeras skillnaden gentemot samråd och andra rådsförfaranden.

Dock menar vi att förhållandet mellan konsultation och samråd fortsatt är otydligt. I lagförslaget anges att samråd enligt andra lagar så långt som möjligt ska samordnas med konsultationerna. Samtidigt tydliggör utkastet att samråd respektive konsultation omfattar olika samiska företrädare, har skilda kriterier, förfaranden och mål. Det är därmed svårt att förstå hur dessa ska kunna samordnas utan att mötets syfte och mål blir otydligt för deltagarna. Som samisk förvaltningsmyndighet enligt Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk får vi statsbidrag för att bland annat hålla samråd med samerna. Att samordna samråd med konsultationer skapar därmed också en otydlighet kring hur mötena ska finansieras.

Region Jämtland Härjedalen förordar att lagförslagets formulering – att ”sådana samrådsförfaranden så långt som möjligt ska samordnas med konsultationer enligt denna lag” – tas bort eller omformuleras.

Landsting ska ha en konsultationsskyldighet (punkt 4.3)

Region Jämtland Härjedalen är enig i bedömningen att landsting/regioner ska omfattas av konsultationsskyldigheten.

Vilka samiska företrädare ska konsulteras? (punkt 4.4)

Region Jämtland Härjedalen är positiv till förslaget att även samebyar och samiska organisationer ska konsulteras i ärenden som särskilt berör dem. För att lagen ska ha avsedd effekt är det viktigt att konsultation genomförs med de samiska företrädare som faktiskt berörs av ett beslut, alternativt med företrädare som har god kunskap om lokala förhållanden.

Region Jämtland Härjedalen har genomfört samråd med representanter från samebyar och samiska organisationer sedan 2010. Utifrån denna erfarenhet konstaterar vi att konsultationer behöver underlättas – både praktiskt och ekonomiskt – för att möjliggöra samebyarnas och sameföreningarnas aktiva deltagande. Region Jämtland Härjedalen vill därmed påtala att system för ekonomisk ersättning för samebyar och samiska organisationer behöver utarbetas.

Vilka ärenden ska omfattas? (punkt 4.4)

Region Jämtland Härjedalen har inga invändningar mot formuleringen ”särskild betydelse för samerna”, men vill poängtera att det inte kan tas som självklart att myndigheter, regioner och kommuner har kompetens att avgöra vilka ärenden som kan ha särskild betydelse för samerna.

Begränsningar av konsultationsskyldigheten (punkt 4.5)

Region Jämtland Härjedalen delar den oro som uttryckts av tidigare remissinstanser vad gäller undantag för brådskande ärenden. Det är svårt att tänka sig ett ärende som är så brådskande att ingen form av konsultation kan genomföras. Om detta händer i ett ärende som kan ha särskild betydelse för samerna så innebär det att ärendet inte har handlagts på ett rättssäkert sätt, eftersom det samiska folkets rättigheter har förbigåtts. Att lagen medger undantag för brådskande är därför märkligt.

Region Jämtland Härjedalen förordar att undantaget som rör brådskande stryks.

Samerna kan initiera konsultationer (punkt 4.6)

Region Jämtland Härjedalen är positiva till att även Sametinget, en sameby eller en samisk organisation kan initiera konsultationer, samt vara de som avgör huruvida ett ärende har särskild betydelse för samerna eller inte. Vi är också positiva till skrivningen som innebär att konsultation i dessa fall ska genomföras.

Samiska företrädare ska informeras i ett tidigt skede (punkt 5.2)

Region Jämtland Härjedalen vill påpeka att formuleringen ”i ett tidigt skede öppet för tolkning. Med förvaltningslagens krav på effektivitet i åtanke bör formuleringen ”i ett tidigt skede” kunna skärpas så att det framgår att de samiska företrädarna ska kontaktas snarast efter att det har konstaterats att ärendet kan få särskild betydelse för samerna och att inget av undantagen i §§4-5 gäller. Detta är inte minst viktigt med tanke på att ”brådskande” vid flera tillfällen beskrivs som ett giltigt skäl för att avstå eller begränsa konsultationsprocessen.

Region Jämtland Härjedalen förordar att formuleringen ”i ett tidigt skede” skärps så att det framgår att de samiska företrädarna ska kontaktas snarast efter att det har konstaterats att ärendet kan få särskild betydelse för samerna och att inget av undantagen i §§4-5 gäller.

Förberedelse inför konsultation och dess form (punkt 5.3)

I lagförslaget anges att den konsultationsskyldige bestämmer på vilket sätt konsultationen ska genomföras men så långt som möjligt ska tillgodose de samiska företrädarnas önskemål. Med anledning av detta konstaterar vi att FN:s organ för de mänskliga rättigheterna (OHCHR) fastslår att ”the consent of indigenous peoples should be determined *in accordance with their customary laws and practices*”. Vi tolkar detta som att de samiska företrädarnas inflytande över konsultationsprocessens utformning behöver stärkas, jämfört med lagförslaget. Vi konstaterar vidare att möjligheten att genomföra konsultationer i ”god anda” sannolikt ökar om båda parter är jämbördigt delaktig i planeringen av processen.

Vidare vill vi anföra att konsultationsprocessens utformning kan omfatta andra aspekter än huruvida den genomförs muntligt eller skriftligt, t.ex. vilka språk som kan användas under konsultationsprocessen, samt vilka platser för fysiska möten som kan vara aktuella.

Lagförslaget anger vidare att de samiska företrädarna ska ”ges skälig tid” för förberedelse. Vad som är ”skälig tid” beror enligt utkastet på ärendets komplexitet och hur brådskande ärendet är. Med tanke på att det bör kunna förekomma ärenden som de samiska

företrädarna uppfattar som ”komplexa” men den konsultationsskyldige som ”brådslande” menar vi att det är rimligt att i förväg komma överens med de samiska företrädarna om hur mycket tid för förberedelse som är rimligt.

Region Jämtland Härjedalen förordar att konsultationsprocessen – inklusive tidsplan och utformning – ska planeras av den konsultationsskyldige tillsammans med de samiska företrädarna. Detta bör också gälla vilka parter som deltar.

Hur ska en konsultation genomföras och avslutas? (punkt 5.5)

Region Jämtland Härjedalen konstaterar att formuleringen om god anda kan tolkas på olika sätt. Som exempel kan nämnas att vår samiska samrådsgrupp tolkade skrivningen som en instruktion till samiska företrädare att vara välvilligt inställda oavsett vad konsultationen gäller. Region Jämtland Härjedalen förordar därmed att innebörden av formuleringen ”god anda” tydliggörs.

Lagförslaget anger att konsultationen ska fortsätta tills enighet eller samtycke uppnåts, eller tills den konsultationsskyldige eller de samiska företrädarna förklarar att enighet eller samtycke inte kan uppnås. Formuleringen är otydlig vad gäller hur stora ansträngningar som bör göras innan det kan vara motiverat att förklara att enighet eller samtycke inte kan uppnås. Det bör framgå av lagen att i frågor som har stor betydelse för samernas möjlighet att bevara och utveckla språk och kultur i Sverige ska ansträngningarna från den konsultationsskyldiges sida vara stora.

Sammantaget förordar Region Jämtland Härjedalen att innebörden av formuleringen ”god anda” tydliggörs. Vi menar också att lagen som helhet kan göra mer för att bidra till en god anda, till exempel genom att ge de samiska företrädarna ett större inflytande över konsultationsprocessens tidsplan och utformning, samt genom att lagen ställer krav på hur stora ansträngningar den konsultationsskyldige behöver göra innan den förklarar att enighet eller samtycke inte kan uppnås.

Beslut som strider mot samernas ståndpunkt (punkt 5.6)

Utkastet klargör att Sverige inte tolkar principen om Free, Prior and Informed Consent (FPIC) som en vetorätt oavsett vad frågan gäller. Detta ställningstagande från Sveriges sida gör det än viktigare att åstadkomma en konsultationsprocess som tar hänsyn de samiska företrädarnas perspektiv i hela planeringen, samt uppmanar konsultationsskyldiga parter att göra stora ansträngningar för att uppnå samtycke eller enighet i frågor som rör samernas möjlighet att bevara och utveckla sin kultur i Sverige.

Konsekvenser för kommuner och landsting (9.4)

Utkastet beskriver lagförslagets administrativa och ekonomiska konsekvenser för kommuner och landsting som mycket ringa. Region Jämtland Härjedalen bedömer i nuläget inte att lagens inverkan på vår verksamhet blir stor, men vi vill betona att våra resurser är begränsade. Som samiska förvaltningsmyndighet får vi statsbidrag för att bland annat hålla samråd med samerna enligt Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Dessa medel kan inte användas för att finansiera konsultationer, vilket innebär att våra kostnader

kommer att öka med konsultationsskyldigheten. Det är därtill oklart för oss hur samebyars och samiska organisationers deltagande i konsultationer ska finansieras.

Lagen kan dessutom antas få större konsekvenser för små kommuner och landsting, där resurserna är mindre, samtidigt som det samiska folkets rättigheter är desamma oavsett geografisk hemvist.

Att tillföra statliga medel skulle också vara principiellt viktigt eftersom det signalerar till de som omfattas av konsultationsskyldigheten att konsultationer är viktiga och kan tillåtas ta tid.

Vi vill i sammanhanget också påpeka att vår erfarenhet inte är att det, som utkastet antar, redan finns en "generell kunskap om samiska frågor". Kunskapsbrist är tvärtom en av de utmaningar som är svårast att möta, vilket också fastslås i *Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik* (SOU 2017:60, s.232). Att åtgärda kunskapsbrist är resurskrävande, inte minst eftersom det tar tid.

Sammantaget förordar Region Jämtland Härjedalen att den kommunala finansieringsprincipen ska gälla.

REGION JÄMTLAND HÄRJEDALEN

Eva Hellstrand (C)
Regionstyrelsens ordförande

Hans Svensson
Regiondirektör